

જિંદગી, તને...

શ્વાસ અને ઉચ્છ્વાસની વચ્ચે ધબકે છે તું.
ઓક્સિજન હવામાં હોય, પણ શરીરમાં જિંદગી,
તને જ્યારે જોઉં છું ત્યારે તું નવી લાગે છે.
તારા વિશે દરેક માણસ પાસે
પોતાનો એક અભિપ્રાય છે.
દરેક વ્યક્તિ જાણે તારા વિશે
બધું જ જાણતા હોય એમ વાત કરે છે
અને છતાંય તું સૌ માટે અજાણી છે...
જિંદગી, જીવન, લાઈફ, હયાત
જેવાં કેટલાંય તારાં નામ છે,
પણ અંતે તો તું 'શ્વાસ' છે.
ગરમ લોહીની એક અનુભૂતિ છે...
હૂંફાળી હથેળીનો અનુભવ છે...
આંખોમાં છલકાતા ચૈતન્યનો ફુવારો છે તું!

અમે ભાગ્યે જ અમારા શ્વાસની
આવન-જાવન પર ધ્યાન આપીએ છીએ.
રેસ્પિરેટરી સિસ્ટમ - શ્વસનતંત્ર
એનું કામ કર્યા કરે અને અમે અમારું.
કાનથી સાંભળીએ છીએ... જીભ પર સ્વાદ લાગે છે,
ગરમ-ઠંડાની લાગણી થાય છે,
ગમો-અણગમો-કંટાળો સમજાય છે,
પણ આ બધા પછી 'હોવાની' અનુભૂતિ
હજીયે અમને પૂરેપૂરી સમજાતી નથી.

જ્યાં સુધી શ્વાસ બંધ ન થઈ જાય ત્યાં સુધી
એનું મહત્ત્વ સમજતાં નથી અમે,
આંખથી જોઈએ છીએ પણ 'આંખ'માં નથી જોતાં.
બોલી નાખીએ છીએ - કહી નાખીએ છીએ
પણ અમારા જ શબ્દો વિશે અમને જ
કોઈ સમજ નથી - સંતુલન નથી.
'સારું કહી દેવું', 'મોઢે ચોપડાવી દેવું' કે પછી 'સારું લગાડવું',
'મીઠું બોલવું' જેવું ચાલ્યા કરે પણ સંવાદ નથી કરતાં,
ન સ્વજન સાથે, ન સ્વયં સાથે!
એક પ્રકારનો આડંબર અને દંભ લઈને જીવ્યા કરીએ છીએ...

તને, જિંદગી...

જિંદગી તારી સાથે ઓળખાણ થઈ ત્યારથી
એક નવી જાતની સમજ કેળવાવા લાગી છે.
તારી સાથે સંવાદ કરવાની ઈચ્છા થાય છે, જિંદગી!
આમ તો અમે જ બોલીએ છીએ
અને તું ચુપચાપ સાંભળે છે...
અમે તારી ભાષા, તારા શબ્દો,
તારો અવાજ સાંભળ્યો જ નથી...

સાંભળ્યો હશે તો ઓળખી શક્યાં નથી,
પણ તું બોલે છે એની અમને ખબર છે.
તારા શબ્દો ક્યારેક આશીર્વાદ, ક્યારેક ચમત્કાર,
ક્યારેક હાથ! તો ક્યારેક દુઃખ – બદ્દુઃખ બનીને
અમારા સુધી આવે જ છે...

હમણાંથી તારો અવાજ સાંભળી શકું છું, હું.
પ્રેગ્નન્સીના પોઝિટિવ ટેસ્ટમાં,
નવા જન્મેલા બાળકના રુદનમાં,
પતિ-પત્નીના અબોલ સ્નેહમાં,
પ્રિયજન માટે જૂરતી વ્યક્તિની આંખોમાં,
વર્ષો સુધી નહીં મળેલા કોઈ વ્યક્તિના વિચાર સાથે જ
આંખમાં ધસી આવતાં આંસુમાં,

તને, જિંદગી...

સુખની ક્ષણને યાદ કરીને
ચહેરા પર આવી જતા સ્મિતમાં...

સંઘર્ષમાં, સુખમાં, સફળતામાં, સવાલોમાં, સમજદારીમાં,
સ્નેહમાં, સંજોગોમાં, શ્રદ્ધામાં, સમતામાં, સેવામાં,
સરળતામાં, સ્પષ્ટતામાં, સ્વીકારમાં, શાંતિમાં, સમભાવમાં,
સંવેદનામાં, સત્યમાં... સભરતામાં અને
શ્વાસમાં સતત તું જ તો હોય છે!

આ પત્રો તને લખું છું એવું કહેવા કે
હું હવે તને નવાઈથી જોઉં છું!
એક બાળકના કુતૂહલથી... કોઈ સૂઝી સંતની સમતાથી...
કોઈ સ્નેહસભર પ્રિયજનની આંખોથી તને જોતાં શીખું છું.
તું પળેપળે મને જુદી લાગે છે -
તારાં આપેલાં સુખ-દુઃખ, સંજોગો, સમસ્યાઓ,
સફળતાઓ અને નિષ્ફળતાઓમાંથી ટપકતાં
સ્નેહ સાથે જીવતાં શીખું છું...
આ પત્રો તને લખ્યા છે, જિંદગી!

તારાં આટલાં બધાં રૂપ
અને આટલાં બધાં નામો સાથે ભલે જુદી જુદી લાગે,
પણ તું છે તો એ જ... એક જ... અમારી સૌની, જિંદગી!

તને, જિંદગી...

દાઘ જિંદગી...

રેતીની ઘડિયાળમાં તને ભરી લઈએ
એટલે અમને લાગે છે કે અમે તને બાંધી દીધી!
ઘડિયાળ ઊંધી-ચત્તી કરતાં રહીએ
અને તું ઉપરથી નીચે સરક્યા કરે.
રેતી પૂરી થાય એટલે
અમે દિશા ફેરવી નાખીએ... લાગે કે સમય ફર્યો.
ફરીથી ગણતરી માંડીએ. વધારાનો સમય મળી ગયો,
એમ માનીને ખુશ પણ થઈ જઈએ...
સમયને ‘માપીએ’... પણ તને ‘પામીએ’ નહીં.

સમયને બાંધવાનો અહંકાર છે અમને,
એક મુઠ્ઠી રેતીમાં!
રેતીને મુઠ્ઠીમાં ભરીએ તો સરકી જાય
એવી અમને ખબર છે, હોં ને!
એટલે ચાલાકીથી કાચની ડબ્બીમાં ભરીને

સમયને બાંધીએ છીએ.

રેતીને ઘડિયાળમાં ભરીને સમય માપવાને બદલે.

ક્યારેક રણમાં ઊભા રહીને.

એને ઊડતી જોવાથી.

સમયનું સાચું માપ મળે છે.

જેમ ઝૂના સિંહ અને જંગલના સિંહમાં ફેર હોય, એમ જ...

ઊડતી - ફરફરતી જિંદગી અને બંધાયેલી -

નિશ્ચિત માપમાં ઊંધી-ચત્તી થતી જિંદગીમાં ફેર છે.

ભીની રેતી ઊડે નહીં,

દરિયાકિનારે એમાં આંગળીથી

પ્રિયજનનું નામ ચીતરવામાં સમય અટકી જાય છે.

એ નામ પાણીમાં ભૂંસાઈ જવાનું એ સાચું,

પણ લખતી વખતે જે લાગણી હતી

એ તો આપણી અંદર જ રહેવાની ને?

કોઈને પત્ર લખીએ ત્યારે શબ્દોમાં કહી દઈએ,

જે કહેવાનું હોય તે, પણ જે નથી કહેવાતું -

નથી કહેવાયું એ પણ સામેની વ્યક્તિ તો વાંચે જ છે,

ક્યારેક સાચું, ક્યારેક ખોટું!

તને, જિંદગી...

સરનામા વગર પણ પહોંચી જતા
વણલખેલા પત્રો જેવી તું, જિંદગી...
હંમેશાં તારા બંને હાથને ફેલાવીને
અમને વહાલ કરવા તત્પર હોય છે.
અમે જ છણકા કરીએ છીએ અવારનવાર.

સામાન્ય રીતે ‘સમય નથી રહેતો’
એવું કહેવું અમને ગમે છે...
બહુ વ્યસ્ત છીએ ને એને જ કારણે ત્રસ્ત છીએ.
અમારામાં જ ત્રસ્ત છીએ. કદાચ એટલે અસ્વસ્થ છીએ.
અમે એમ માનીને ચાલીએ છીએ કે
તું અમારા કીધે વહે છે – અમારા કંટ્રોલમાં છે.
અમારી કંટ્રોલ-ફીક માનસિકતા
તને અમારા નિયંત્રણમાં રાખવા મથે છે.
અમને લાગે છે કે જિંદગીની ગાડી ‘અમે’ ચલાવીએ છીએ,
અમે જે દિશામાં જઈએ છીએ
એ એ દિશામાં તું અમારી સાથે આવે છે!

કોઈ સાંજે, મિત્રો સાથે – ભાષણોમાં,
મોટીવેશનલ વક્તવ્યોમાં, શરાબનાં ઘૂંટ સાથે
ને પુસ્તકોના ઢગલા વચ્ચે તને શોધીએ!

તને, જિંદગી...

અમને લાગે કે અમે તને સમજીએ છીએ!
ફિલોસોફીની બહેકી બહેકી વાતોમાં
ઘણું કહેવાનું છે હોય છે અમારે, તારા વિશે.
પણ ખરેખર અમે તારા વિશે
કશું જ જાણતા નથી...

તને વિતાવીએ છીએ, ફક્ત.
'જીવીએ છીએ' એવું દઢપણે માનીએ પણ છીએ.
સતત સમયને પાછળ રાખીને
આગળ નીકળી જવાની દોટ લગાવતા રહીએ છીએ,
પણ અંતે સમય અમને પાછળ છોડીને નીકળી જાય છે.

અમે હંમેશાં માનીએ છીએ કે
અમારી પાસે પસંદગીનો અધિકાર છે.
બધું અમે 'નક્કી કરીએ'
એ પ્રમાણે જ થાય છે, પણ...

ઋતુ અમે બદલી શકતા નથી,
બગડેલા સંબંધ સુધારી શકતા નથી.
થઈ ગયેલી ભૂલને 'ભૂલાવી' શકતા નથી.
સુખનો કે દુઃખનો કલાક લંબાવી શકતા નથી

તને, જિંદગી...

કે ટૂંકોય કરી શકતા નથી.
જે જોઈએ તે પગ પછાડીને માગીએ છીએ,
પણ મેળવ્યા પછીય પામી શકતા નથી!

અમે ભીજાવા માગીએ કે નહીં,
વરસાદ તો પડે...
ઘરની બહાર હો, ને છત્રી વગરનાં...
તો ભીંજવી પણ નાખે.
ક્યારેક ધોધમાર વરસતા વરસાદમાં
ગળામાં શોષ પડે તો
ક્યારેક ભરઉનાળે ધોમધખતા તાપમાં
ભીની માટીની સુગંધ આવે...
આ તો બધાં મનનાં કારણ છે જિંદગી,
તું તો સૌને એકસરખું,
સતત અને સરખા ભાગે વહેંચે છે.
અમારો પાલવ ટૂંકો પડે છે ક્યારેક તો
ક્યારેક અમારા ખોબામાંથી સરકી જાય છે તું.

સ્મૃતિ બની જાય ક્યારેક,
તો ક્યારેક વિસ્મૃતિનું વરદાન માગવા
મજબૂર કરી નાખે,

તને, જિંદગી...

ને અમે પણ,
યાદ રાખવા જેવું ભૂલી જઈએ
ને, જે ભૂલી જવું જોઈએ
એને જ યાદ કરી, ફરી યાદ-
ફરીયાદ કરીએ!

પહેલો પ્રેમ,
પહેલો વરસાદ,
પહેલી દોસ્તી,
પહેલી નોકરી,
પહેલો પગાર,
પહેલો ઝઘડો,
પહેલું સત્ય,
પહેલી સફળતા,
પહેલું એકાંત...
આ ‘પહેલા’નું લિસ્ટ લાંબું છે,
પણ મહત્ત્વ તો છેલ્લાનું છે.
એ ટકી જાય છે!

જે ટકી જાય છે એ જ સત્ય છે ને જિંદગી?
શું વીતી ગયું, શું વહી ગયું,

તને, જિંદગી...

શું નીકળી ગયું, શું ખોવાઈ ગયું,
શું વીખરાઈ ગયું,
એને યાદ રાખવાને બદલે જે મળ્યું છે...
જે અમારું છે, જે અમારી પાસે છે...
એને જ વહાલ કરતાં શીખવું છે જિંદગી.

એક કામ કરને દોસ્ત,
જરા આલિંગન આપી દે.
પેલું જાદુ કી જખી ટાઈપનું.
તને ભેટી થોડું રડી લઈશું ધ્રુસકે ધ્રુસકે
તો કદાચ
હળવા થઈ જઈશું
તારા બાહુપાશમાં...

તારા આલિંગનમાં
જે હૂંફ અને સલામતી હશે
એ બીજે ક્યાં મળવાની જિંદગી?

એ જિંદગી...
સાંભળે છે તું?

તને, જિંદગી...

ઓ જિંદગી...

ઘણી વાર તારા પર બહુ ગુસ્સો આવે છે,
તો કેટલીક વાર નવાઈ લાગે છે.
કોઈ વાર સવાલો થાય છે,
ને ક્યારેક વિચાર આવે કે
તને પણ સવાલો તો હશેને?
અમારા વિશે, અમારા સ્વભાવ અને અભાવ વિશે.

ક્યારેક એમ થાય છે કે
તું ક્યાંક રસ્તામાં મળી જાયને તો
તારો હાથ પકડીને તને ઊભી રાખું અને પૂછું
તને, શું મજા આવે છે તને
પરિસ્થિતિને ગૂંચવી નાખવામાં?

આમ જુઓ તો ખુલ્લી આંખે એક સપના જેવી છે તું.
જે નથી મળવાનું એ બધું જ માગતા શીખવે છે તું અમને.

અમે પણ ઓછાં નથી.

અમને પણ જે નથી મળવાનું એ જ જોઈએ છે.

જે છે... જે મળ્યું છે

એની તરફ તો અમે જોવા પણ તૈયાર નથી.

અભાવને સ્વ-ભાવ બનાવ્યો છે અમે.

ને તુંય, દોડતા રાખે છે, વધુ-વધુ-વધુની પ્યાસ જગાડીને.

તું ચાલાક છે... પળેપળને વર્તમાનનું નામ આપે છે.

વીતી ગયેલા સમયને 'ભૂતકાળ' અને

આવનારા સમયને 'ભવિષ્ય'નું નામ આપીને

તેં એક એવો ગૂંચવાડો ઊભો કર્યો છે અમારા મનમાં,

કે અમે આગળ-પાછળ થયા કરીએ છીએ.

ક્યારેક વીતેલા સમયને ફરી જીવવા-

થયેલી ભૂલોને સુધારવા તરફડીએ,

તો ક્યારેક આવનારા સમયની ચિંતામાં ટળવળીએ.

અમે વીતેલા સમયની સાંકળમાં બંધાયેલા છીએ.

ને, આવનારા સમય તરફ

દોડવાનો પ્રયત્ન કર્યા કરીએ છીએ.

ટ્રેડમિલ પર દોડતા માણસની જેમ

કેટલાય કિલોમીટર દોડી નાખીએ છીએ,
ને તો ય પહોંચતા નથી ક્યાંય.

એક લાં...બા પેસેજની જેમ, એક કોરિડોરની જેમ,
એક ટનલની જેમ, એક પુલની જેમ
એક તરફથી બીજી તરફ ચાલ્યા કરીએ છીએ.
કઈ તરફથી આવ્યાં છીએ એ ભૂલીને...
ક્યાં પહોંચવાનું છે એ વિશે દિશાવિહીન.
બસ, ગતિસ્તવમ્ ગતિસ્તવમ્
હાંફતા-થાકેલા ને છતાંય દોડતા...

તું અમને લોભાવે-લલચાવે, પળેપળે પરીક્ષા કરે, તું -
હસ્તરેખાના નામે સપનાં બતાવે છે ક્યારેક,
તો ક્યારેક કુંડળીના ખાનામાં ગોઠવાઈને
આંખમીંચામણાં કરે છે...
ક્યારેક સામુદ્રિકશાસ્ત્રને નામે છળે છે તું,
તો ક્યારેક ટેરો કાર્ડ અને ગ્લોબમાં સંતાઈને
અમારી સાથે થપ્પો રમે છે.

આંખ મીંચીએ તો ઊંઘના નામે સપનું છે તું,
ને જાગીએ તો એક એક પળ
સપનાની જેમ જીવવાના નામે તું જિંદગી છે...

તને, જિંદગી...

ક્યારેક પ્રેમ બનીને હવામાં ઊડાડે છે,
તો ક્યારેક પીડા બનીને પછાડે
ક્યારેક શ્વાસ બનીને અસ્તિત્વનો અર્થ બને છે તું,
તો ક્યારેક ધ્યેય-ગોલ-એમ્બિશનના નામે
તું અમને મહત્વાકાંક્ષાની દુનિયામાં લઈ જાય છે.

આમાં ક્યાંય સારું-જૂઠું, સારું-ખરાબ નથી જિંદગી!
આ તો બસ એક હોઠ પર પડેલું ઝાકળનું ટીપું છે.
સત્યના સૂરજમાં ઊડી જાય.

અમારા ભાગમાં – અમારા હાથમાં એટલું જ છે...
તરસ આખી નદી પી જવાય એટલી હોય, પણ
તું આપે એટલું જ મળશે એવું અમે નથી સમજતાં,
ને માટે અધૂરપ – અભાવ – એકલતા
અમારી સાથે સાથે ચાલે છે.

જો કે, સપનાં તૂટે, સંબંધ છૂટે, શ્વાસ ખૂટે
ત્યાં સુધી રાહ કેમ જોવાની?
તું છે ત્યાં સુધી તારો સાથ અને સ્નેહ માણી લેતાં
શીખી જઈએ તો સમસ્યા ક્યાં છે?

આઈ હેટ યૂ જિંદગી!

તારી સાથે ઝઘડો કરવો છે, જબરદસ્ત!
લડવું છે, ઝઘડવું છે, રડવું છે...
તું જ મને કહે, ઝઘડો કોની સાથે થાય?
જેની સાથે કંઈ લેવાદેવા હોય. જેને માટે પ્રેમ હોય,
જે આપણને અંગત લાગે, પોતાનું લાગે –
કંઈ મેળવવાની આશા હોય.
ને, ના મળે ત્યારે ગુસ્સો આવે.
બાકી રસ્તે ચાલતા માણસ સાથે આપણે
અમથા અમથા ઝઘડીએ છીએ?

આજે મારે કકળાટ કરી મૂકવો છે,
રડી રડીને ફરીયાદ કરવી છે,
જેમ ફાવે તેમ બોલી નાખવું છે,
બધો ગુસ્સો ઠાલવી દેવો છે તારા ઉપર...
તૂટેલા સંબંધની કરચો ખૂંચે,

અધૂરા સપનાંના ટૂકડા ભેગા કરતાં
થાકી જવાય ત્યારે કેવું થાય – એ સમજાવવું છે તને.
શા માટે હેરાન કરે છે, યાર?
આટલા બધા લોકોને ત્રાસ આપીને
તને પોતાને ત્રાસ નથી થતો?

અમે કંઈ પણ કરીએ એને તું ઊંઘું પાડી દે,
અમે કંઈ માગીએ તો ચોખ્ખી ના પાડી દે,
અમને કશું ગમે એટલે એ અમારાથી દૂર થઈ જાય,
અમે પ્રેમ કરીએ એટલે છૂટા પડવાનો પ્લાન તો
તેં બનાવી જ દીધો હોય!
શા માટે કરે છે આવું?

તું અમને પ્રેમ નથી કરતી?
અમે તને આટલું ચાહીએ, આટલા લાડ કરીએ,
તારા માટે તરફડીએ, અને તું?
અમને રમકડાં બનાવીને રમે, કેમ?

હું તો માણસ છું... ફરીયાદ કરું, સ્વાભાવિક છે.
પણ, તારાથી મારી સામે ફરીયાદ ના થાય.
તને હક્ક જ નથી.

તને, જિંદગી...